

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ВЗАЄМОУЗГОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

© 2017 БОЙКО В. В.

УДК 338.1:316.334.55

Бойко В. В. Формування стратегії взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій

Метою статті є розробка теоретико-прикладних рекомендацій щодо формування стратегії взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій. Досліджено взаємозв'язок між процесами забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку. Обґрунтовано пріоритетні напрями взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки в розрізі структурних складових сталого розвитку сільських територій України. Запропоновано відповідну стратегію, що передбачає посилення соціальної та екологічної спрямованості безпекової політики, переорієнтацію інструментів і засобів останньої в площину довгострокових пріоритетів сталого розвитку сільських територій, подолання інертності управлінських процесів у просторово-регіональному вимірі, формалізацію превентивних механізмів уникнення ризиків і загроз становленню процесів сталого розвитку. Розроблено механізми та інструменти державної політики забезпечення економічної безпеки на сільських територіях, які враховують 17 цілей глобальної програми сталого розвитку людства ООН (Agenda for Sustainable Development) на період 2016–2030 рр.

Ключові слова: економічна безпека, державна політика, сільські території, стратегія, сталий розвиток.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Бойко Віталій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, докторант відділу безпеки реального сектора економіки, Національний інститут стратегічних досліджень (вул. Пирогова, 7а, Київ, 01030, Україна)

E-mail: v_boйко888@ukr.net

УДК 338.1:316.334.55

Бойко В. В. Формирование стратегии взаимогласования государственной политики обеспечения экономической безопасности и устойчивого развития сельских территорий

Целью статьи является разработка теоретико-прикладных рекомендаций по формированию стратегии взаимогласования государственной политики обеспечения экономической безопасности и устойчивого развития сельских территорий. Исследована взаимосвязь между процессами обеспечения экономической безопасности и устойчивого развития. Обоснованы приоритетные направления взаимогласования государственной политики обеспечения экономической безопасности в разрезе структурных составляющих устойчивого развития сельских территорий Украины. Предложена соответствующая стратегия, предусматривающая усиление социальной и экологической направленности политики безопасности, переориентацию инструментов и средств последней в плоскость долгосрочных приоритетов устойчивого развития сельских территорий, преодоление инертности управленческих процессов в пространственно-региональном измерении, формализацию превентивных механизмов предотвращения рисков и угроз становлению процессов устойчивого развития. Разработаны механизмы и инструменты государственной политики обеспечения экономической безопасности на сельских территориях, учитывающие 17 целей глобальной программы устойчивого развития человечества ООН (Agenda for Sustainable Development) на период 2016–2030 гг.

Ключевые слова: экономическая безопасность, государственная политика, сельские территории, стратегия, устойчивое развитие.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Бойко Віталій Володимирович – кандидат экономических наук, доцент, докторант отдела безопасности реального сектора экономики, Национальный институт стратегических исследований (ул. Пирогова, 7а, Киев, 01030, Украина)

E-mail: v_boйко888@ukr.net

UDC 338.1:316.334.55

Boiko V. V. The Formation of the Consensus Strategy of the State Policy of Ensuring Economic Security and Sustainable Development of Rural Territories

The article is aimed at developing the theoretical and applicable recommendations on formation of the consensus strategy of the State policy of ensuring economic security and sustainable development of rural territories. The interrelationship between processes of ensuring economic security and sustainable development has been researched. Priority directions of the mutually agreed State policy of ensuring economic security in the context of the structural components of sustainable development of rural territories of Ukraine have been substantiated. A suitable strategy has been proposed, providing for increased social and environmental orientation of security policy, shifting tools and means of the latter into the plane of long-term priorities of sustainable development of rural territories, overcoming the inertia of managerial processes in the spatially-regional dimension, formalization of the preventive mechanisms for warding off risks and threats to the establishment of processes of sustainable development. The author has elaborated mechanisms and tools of the State policy of ensuring economic security for rural territories, taking into consideration 17 goals of the global UNO program of sustainable human development (Agenda for Sustainable Development) for the period of 2016-2030.

Keywords: economic security, the State policy, rural territories, strategy, sustainable development.

Fig.: 1. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Boiko Vitalii V. – PhD (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Security Department of the Real Sector of the Economy, The National Institute for Strategic Studies (7a Pyrohova Str., Kyiv, 01030, Ukraine)
E-mail: v_boйко888@ukr.net

Депресивний характер розвитку сільських територій посилює дестабілізуючий вплив загроз, що вимагає перегляду існуючих підходів до формування процесів економічної безпеки в просторово-регіональному вимірі. Державна політика забезпечення економічної безпеки, з одного боку, є адекватною відповіддю на запити, що формують сучасні виклики і загро-

зи розвитку соціально-економічних систем, а з іншого – прямим віддзеркаленням реального стану національної економіки, ситуація в якій спонукає до вироблення ефективних механізмів та інструментів управлінського впливу в напрямі зміцнення економічної безпеки. Цільовою функцією державної політики забезпечення економічної безпеки є досягнення такого її рівня, за

якого гарантуються безперервні умови функціонування соціально-економічних систем, контрольованість дії чинників дестабілізуючого впливу внутрішнього та зовнішнього середовища, унеможливлення виникнення структурної руйнації та стагнації соціально-економічних систем у довгостроковій перспективі, формування передумов для побудови ресурсної бази здійснення розширеного відтворення, що в сукупності дозволяє створити засади для виникнення та утворення системних процесів сталого розвитку, становлення яких є особливо важливим на сільських територіях. У цьому контексті актуалізується проблема вироблення пріоритетних заходів щодо формування стратегії взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій.

Наукову гіпотезу щодо наявності взаємозв'язку між економічною безпекою та сталим розвитком підтверджують дослідження вчених під керівництвом С. Ромазанова. Науковці пропагують еколого-економічний підхід до сталого розвитку з урахуванням підсистемних надбудов мінімізації ризиків та формування цільового рівня безпеки в контексті орієнтації на засади сталого розвитку. Вченими розроблено адекватні моделі та ефективна методологія прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності господарювання соціально-економічних систем, що полегшує узгодження політики забезпечення економічної безпеки з ідеями сталого розвитку [8]. Визначальну роль у забезпеченні підтримки процесів сталого розвитку держави відводить економічній безпеці функціонуванню регіональних підсистем науковець В. Кузьменко [3].

Видатний англійський економіст А. Пігу ще в 30-х роках ХХ ст. сформулював економічні функції навколишнього середовища, серед яких: суспільне споживання, розміщення відходів, функція просторової бази для ведення господарської діяльності; резервний запас природних ресурсів. Таким чином, з огляду на фізичну обмеженість ресурсного потенціалу навколишнього середовища, об'єктивно постала доцільність дотримання збалансованих підходів до його раціонального використання з метою забезпечення максимально корисного соціо-еколого-економічного ефекту. Запропонована «неокласична теорія» екологічного регулювання А. Пігу обґрунтовує доцільність формалізації такого господарського механізму природокористування, за якого досягається можливість трансформувати зовнішні (екстернальні) витрати на компенсацію екологічних збитків у внутрішні (інтернальні) витрати щодо їх запобігання, котрі неодмінно мають бути включені в структуру собівартості виробництва одиниці продукції та ціни її реалізації. З урахуванням цього стереотипи екстреного реагування на кризи та катастрофи навколишнього середовища об'єктивно має замінити стратегія превентивного управління ризиками [11].

Проблемні аспекти реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки також стали об'єктами дослідження наукових праць таких учених, як О. Власюк [1], О. Гудзинський [2], О. Новікова [4], Г. Пастернак-Таранушенко [5] та інших. Авторами опра-

цьовано питання формування теоретико-практичних підходів до забезпечення економічної безпеки на різних ієрархічних рівнях управління, розробки заходів щодо мінімізації ризиків розвитку соціально-економічних систем, вироблення пріоритетних механізмів щодо зміцнення економічної безпеки. Своєю чергою, теоретико-прикладні аспекти становлення процесів сталого розвитку на сільських територіях вивчалися такими науковцями, як М. Плотнікова [6], О. Попова [7], М. Стегней [9], М. Талавиря [10] та іншими. Вченими досліджено проблеми збалансування розвитку аграрної сфери та сільських територій, запропоновано механізми становлення процесів екологічно сталого розвитку, структурізовано сучасні перешкоди на шляху сталого розвитку сільських територій. Незважаючи на численні наукові розробки, поза увагою вчених й досі залишається проблема взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій на засадах розробки відповідної стратегії в умовах загострення критичних дисбалансів у сільській місцевості.

Мета статті полягає в розробці теоретико-прикладних рекомендацій щодо формування стратегії взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій.

Категорії «економічна безпека» та «сталий розвиток» є органічно поєднаними та взаємодоповнюючими. З одного боку, економічна безпека є джерелом і гарантом формування ресурсних передумов для становлення процесів сталого розвитку, а з іншого, – сталий розвиток мінімізує ризики виникнення дестабілізуючих чинників розвитку соціально-економічних систем у довгостроковій перспективі. Сільські території, займаючи понад 90% території України, є ядром досягнення та забезпечення підтримки процесів сталого розвитку, тоді як державна політика забезпечення економічної безпеки формує ресурсну передумову для імплементації цих процесів. Сталий розвиток сільських територій передбачає організацію комплексного еколого-соціо-економічного розвитку, що охоплює стабільне відтворення сільського населення, впорядкування інженерно-технічних і санітарно-гігієнічних норм території, забезпечення зайнятості сільського населення, формування середнього класу, організацію комфортних умов проживання, розбудову інфраструктури та забезпечення раціонального природокористування [9, с. 87].

За підсумками роботи 70-ї сесії Генеральної асамблеї ООН (2015 р.) 193 держави, що є членами цієї міжнародної організації, одностайно прийняли глобальну програму сталого розвитку (*Agenda for Sustainable Development*), у межах якої визначено 17 стратегічних цілей для забезпечення сталого розвитку людства на період 2016–2030 рр., серед яких такі: 1) боротьба з бідністю; 2) подолання голоду та забезпечення продовольчої безпеки; 3) організація доступної системи охорони здоров'я; 4) гарантування доступної та якісної освіти; 5) забезпечення гендерної рівності; 6) збереження та раціональне використання питної води; 7) розвиток доступної та безпечної енергетики; 8) забезпечення еко-

номічного зростання та гідних умов праці; 9) розвиток індустріалізації, інновацій та інфраструктури; 10) подолання суспільної нерівності; 11) збалансований розвиток населених пунктів і територіальних громад; 12) організація моделей раціонального споживання та виробництва; 13) боротьба зі зміною клімату та його наслідками; 14) збереження та раціональне використання водних екосистем; 15) збереження біорізноманіття та подолання деградації земель; 16) забезпечення миру, справедливого правосуддя та розвиток інституційного середовища; 17) активізація глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [12]. Після визначення вказаних цілей країни – члени ООН, у тому числі й Україна, здійснили перегляд та адаптацію операційно-тактичних завдань у відповідності до стратегічних пріоритетів сталого розвитку.

Такі виклики й пріоритети зумовляють пошук незадіяних джерел формування резервних фондів функціонування системи економічної безпеки держави та переорієнтації її організаційно-економічного інструментарію в площину розробки превентивних механізмів протидії дестабілізуючим впливам становлення процесів сталого розвитку сільських територій. У табл. 1 наведено напрями взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки зі сталим розвитком сільських територій.

Взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій потребує формалізації адекватної стратегії (рис. 1). Остання повинна передбачати розробку такого формату механізмів та інструментів підсистемної взаємодії, за якого покращується керованість процесів сталого розвитку, посилюється концентрація ресурсних потужностей на збалансуванні економічної, соціальної та екологічної сфер сільських територій, мінімізуються ризики ірраціонального використання їх природно-ресурсного потенціалу, а також унеможливується від-

хилення фактичних параметрів становлення процесів сталого розвитку від запланованих.

Зважаючи на комплексний характер проектової стратегії, обов'язковим її атрибутом має бути здатність відстоювати базові інтереси сільського населення в загальній структурі національних безпекових пріоритетів держави з урахуванням ресурсної обмеженості системи економічної безпеки та умов невідзначеності функціонування господарського механізму розвитку сільських територій. Імплементация стратегії взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій передбачає не лише обов'язкову необхідність реалізації заходів стратегічного характеру, але й організацію забезпечення адекватної тактичної та оперативної підтримки. Заходи тактичного рівня мають включати посилення злагодженості взаємодії між органами державного управління, місцевого самоврядування та сільськими територіальними громадами на макро- та мезорівнях реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки в контексті становлення процесів сталого розвитку сільських територій; організацію своєчасного фінансування збалансування економічної, соціальної та екологічної сфер у сільській місцевості; пришвидшення процесу матеріалізації екологічного потенціалу сільських територій в умовах дотримання безпечних засад організації раціонального природокористування; стимулювання гармонізації відносин в системі «людина – природа» в контексті посилення антропогенного навантаження на екосистеми сільських територій; кореспонденцію механізмів, інструментів і засобів державного управління просторово-регіональним розвитком; формування в сільського населення високого рівня відповідальності в процесі споживання природних ресурсів.

Таблиця 1

Напрями взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки в розрізі структурних складових сталого розвитку сільських територій України

Складова	Напрями взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки зі сталим розвитком сільських територій
Економічна	Орієнтація на збалансоване використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій; залучення незадіяних резервів становлення процесів сталого розвитку; адаптація виробничо-галузевої структури господарських комплексів сільських територій у відповідності до сформованих викликів і загроз економічного середовища; посилення інтеграції господарського механізму розвитку сільських територій у систему національної економіки
Соціальна	Концентрація організаційно-економічного інструментарію економічної безпеки щодо збалансування соціальної сфери сільських територій на процесах розвитку людського капіталу як основного ресурсу досягнення процесів сталого розвитку; імплементация механізмів фінансування соціальної сфери пропорційно до масштабів якісних структурних зрушень в економіці; формалізація інструментарію взаємоузгодження соціальних інтересів та управління конфліктами; збереження, поширення та відновлення культурної спадщини
Екологічна	Орієнтація на впровадження екологічно безпечних технологій; гармонізація господарської діяльності людини з особливостями функціонування природних екосистем сільських територій; збереження відтворювальних властивостей природного потенціалу сільських територій; очищення забруднених регіонально-просторових зон; збереження і захист природного-ресурсного потенціалу сільських територій від руйнації для прийдешніх поколінь

Джерело: авторська розробка.

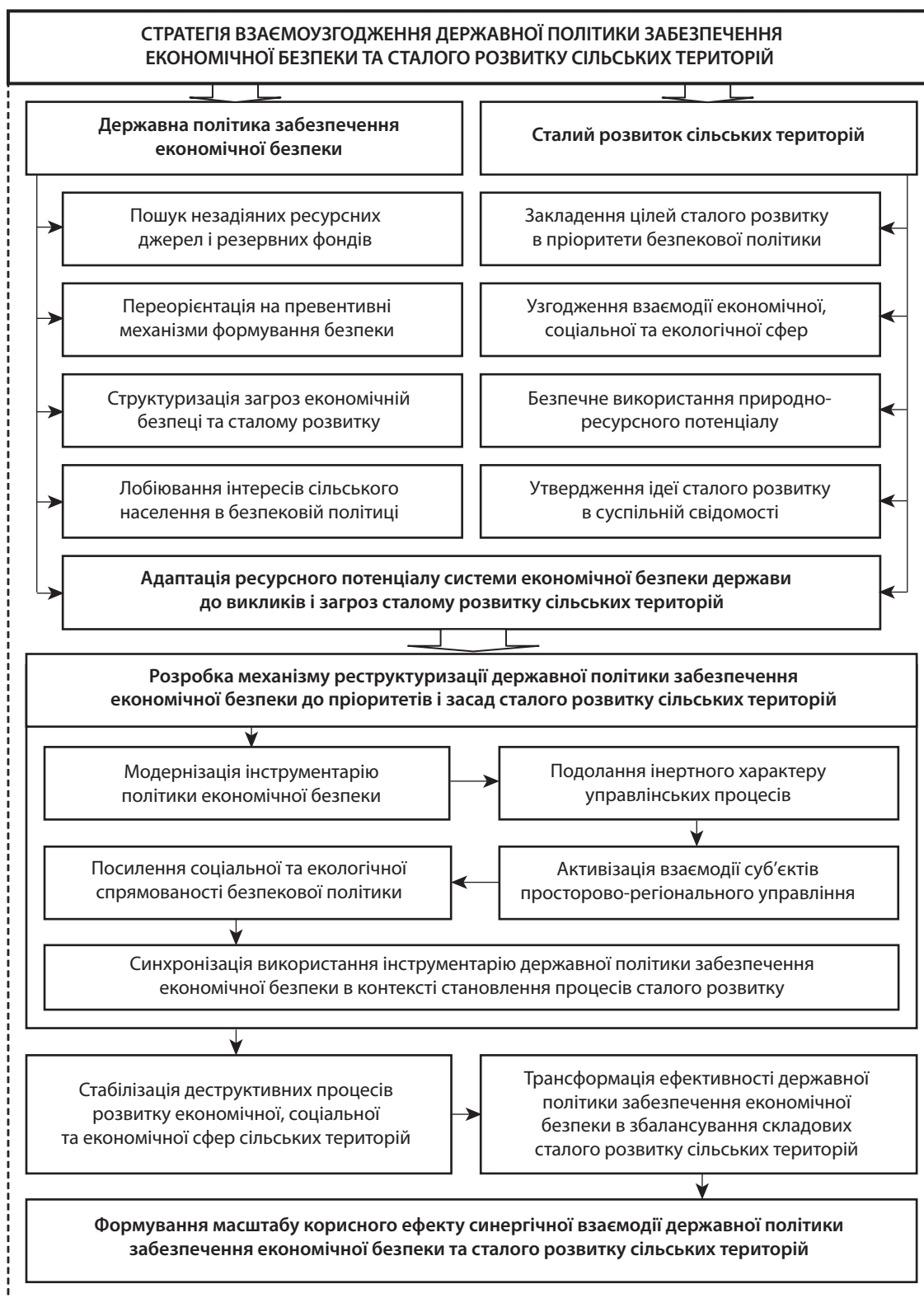

Рис. 1. Стратегія взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій

Джерело: авторська розробка.

Своєю чергою, формування оперативної підтримки реалізації стратегії взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій передбачає усунення суперечностей між цільовими критеріями оптимальності функціональних компонентів економічної безпеки та

структурними складовими сталого розвитку; мінімізацію ризиків виникнення ймовірного спротиву з боку сільського населення до потенційних змін; формування гнучкої системи моніторингу та коригування процесних параметрів імплементації сформованої стратегії; формування страхових і резервних мережевих взаємозв'язків

між суб'єктами реалізації політики економічної безпеки та становлення сталого розвитку сільських територій.

Імплементация стратегії взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій повинна відбуватися з урахуванням базових цілей останнього. З огляду на це, екстраполяція прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки в площину 17-ти цілей сталого розвитку людства на період 2016–2030 рр., що визначені за підсумками роботи 70-ї сесії Генеральної асамблеї ООН (2015 р.) [12], дозволяє сформулювати такі стратегічні пріоритети, інструменти та механізми реалізації цієї політики в контексті становлення сталого розвитку сільських територій:

- ✦ подолання існуючого диспаритету доходів між міським і сільським населенням шляхом диверсифікації джерел фінансових надходжень у сільській місцевості, активізації ділової активності та самозайнятості населення, стимулювання трансформації товарних особистих селянських господарств у фермерські господарства, збільшення в структурі собівартості аграрної продукції частки оплати праці, трансформації існуючої системи надання пільг найбільш соціально незахищеним верствам населення у форми адресної матеріально-фінансової допомоги;
- ✦ покращення фізичної та економічної доступності аграрної продукції для населення через розбудову мережі інфраструктури аграрних ринків і мінімізацію кількості посередників у структурі каналів її розподілу на ринку; підвищення якості та безпеки продуктів харчування; оптимізація товарно-матеріальних потоків в АПК та логістики; удосконалення системи формування резервних продовольчих запасів для можливості оперативного реагувати на зміну параметрів кон'юнктури цільових аграрних ринків і здійснювати продовольчі інтервенції з метою мінімізації ризиків виникнення продовольчого дефіциту та цінових спекуляцій; удосконалення галузево-виробничої структури АПК відповідно до пріоритетних цілей політики імпортозаміщення аграрної продукції;
- ✦ розбудова мережі об'єктів медичного обслуговування населення, відновлення та модернізація занедбаних фельдшерських пунктів і сільських амбулаторій, покращення доступу сільського населення до ринку лікарських засобів, забезпечення надання кваліфікованої медичної допомоги на основі передбачення доплат медичним працівникам за роботу в сільській місцевості, формування механізмів зацікавленості працевлаштування медичних кадрів у сільських населених пунктах на умовах додаткової зайнятості, раціоналізація системи екстреної медицини на засадах строгого дотримання граничних нормативів часу прибуття екіпажу швидкої медичної допомоги (до 30 хвилин);
- ✦ розбудова мережі закладів дошкільної освіти на сільських територіях шляхом реалізації програм державно-приватного партнерства; продовження практики оптимізації мережі загальноосвітніх закладів, що визначена пріоритетом у рамках проведення реформи децентралізації управління, на засадах добровільного закриття малокомплектних шкіл, мінімізації виникнення ймовірних соціальних конфліктів і збереження робочих місць для працівників освіти з обов'язковим роз'ясненням сільському населенню недоліків організації навчального процесу в таких школах (низька якість освіти, обмежені можливості для навчання та комплексного розвитку учнів, необґрунтовані фінансові витрати на утримання малокомплектних шкіл тощо), відкриття опорних шкіл у сільській місцевості, для підтримки функціонування яких обов'язковим є передбачення субвенції з державного бюджету, ефективної організації підвозу учнів на навчання з прилеглих сіл, закупівлі навчально-інноваційного обладнання; удосконалення існуючих навчально-методичних підходів до підготовки сільських учнів для складання зовнішнього незалежного оцінювання якості знань з метою подолання наявного диспаритету загальноосвітньої підготовки в сільських і міських населених пунктах і полегшення можливості доступу сільських учнів до отримання безкоштовної вищої освіти;
- ✦ подолання систематичних проявів гендерної нерівності на сільських територіях, що обумовлено, як сформованим у суспільстві стереотипом апріорної правоти чоловіків, так й доволі консервативним мисленням сільського населення та нижчим рівнем його освіченості, порівняно з міським, шляхом гарантування реалізації прав жінок на ринку праці, забезпечення їх обов'язкового представлення у виборних органах місцевого самоврядування, залучення жінок до прийняття управлінських рішень у процесі реалізації місцевих соціально-економічних проектів, організації системи моніторингу за дотриманням прав і свобод гендерної рівності, створення дієвої мережі громадських організацій захисту прав жінок у сільських населених пунктах; реалізація державної програми подолання домашнього насильства над жінками на засадах посилення відповідальності за вчинення таких злочинів, поширення практики доведення справ, пов'язаних з проявами домашнього насильства до судового процесу, провадження інформаційної компанії в засобах ЗМІ щодо неприпустимості порушення засад гендерної рівності в контексті орієнтації на морально-християнські та європейські цінності;
- ✦ організація системи безперервного моніторингу якісних та безпекових характеристик питної води в приватних колодязях сільських домогосподарств і забезпечення неухильного

- дотримання гранично-допустимих нормативів її забрудненості шкідливим речовинами; розбудова комунікаційної мережі центрального водопостачання та водовідведення, встановлення об'єктів очисних споруд на сільських територіях; реалізація превентивних заходів щодо мінімізації ризиків забруднення підземних вод та артезіанських свердловин на сільських територіях; формування культури в суспільстві щодо раціонального та ощадливого споживання питної води; формування контролю та посилення санкцій за використання питної води на господарські потреби, у тому числі ведення сільськогосподарства;
- ✦ розробка та реалізація програми збільшення у валовій структурі енергетичних потужностей України частки альтернативної енергетики шляхом залучення незадіяного природно-ресурсного потенціалу сільських територій у систему вітчизняної енергетики, стимулювання розвитку гідро-, вітро-, біо- та сонячної енергетики, інтеграції надлишкових енергетичних потужностей приватного сектора на сільських територіях у систему енергетичних мереж, розвитку інноваційних технологій ефективного трансформації енергії з природних джерел у форму, придатну для її використання на господарські потреби; розбудова мережі дорожнього та вуличного освітлення на сільських територіях на засадах реалізації програм державно-приватного партнерства; стимулювання завершення процесу газифікації сільських населених пунктів, у тому числі за кошти міжнародних програм грантової допомоги;
 - ✦ посилення інтеграції господарських комплексів сільських територій в систему горизонтально-вертикальних міжгосподарських взаємозв'язків національної економіки, активізація економічного зростання та стимулювання процесів розширеного відтворення в сільській місцевості, нарощення соціально-економічного потенціалу сільських територій; покращення ергономічних і соціально-психологічних умов праці в сільському господарстві на основі автоматизації виробничих процесів, впровадження ліберальних засад управління в АПК, збалансування режимів праці та відпочинку, удосконалення мотиваційних механізмів підвищення ефективності праці в АПК;
 - ✦ активізація процесів структурної перебудови господарських комплексів сільських територій на інноваційних засадах, залучення незадіяної просторової бази сільських територій для розміщення виробничо-господарських потужностей індустріальної сфери, стимулювання розбудови в сільській місцевості об'єктів усіх видів інфраструктури (інноваційної, інвестиційної, виробничої, транспортної, критичної, соціальної, інформаційної тощо) як фундаментальної передумови пришвидшення темпів вирівнюван-

- ня наявних диспропорцій просторово-регіонального розвитку;
- ✦ забезпечення неухильного дотримання справедливості в процесі розподілу суспільних благ між різними соціальними верствами населення шляхом подолання наявного диспаритету між сільським і міським населенням у доступі до потенційної можливості задоволення базових соціально-економічних інтересів і потреб; реалізація власних ідей та задумів, захист об'єктів приватної власності та протидія рейдерським захопленням сільськогосподарських угідь та виробничо-господарських потужностей суб'єктів аграрної сфери; становлення та розвиток базових суспільних інститутів у сільській місцевості;
 - ✦ активізація процесу формування об'єднаних сільських територіальних громад на засадах дотримання принципів добровільності, рівноправності та функціональної спроможності, посилення інтеграції сільських територій у підпорядкування цих громад, оптимізація витрат на підтримку ефективного функціонування останніх, забезпечення раціонального використання та справедливого розподілу ресурсів між сільськими та міськими населеними пунктами в об'єднаних громадах, відстоювання та захист інтересів сільського населення через сформовані інститути, громадські організації та представницькі органи місцевого самоврядування;
 - ✦ оптимізація виробничо-галузевої структури господарських комплексів сільських територій, з урахуванням специфіки їх природно-ресурсного потенціалу, на засадах імплементації моделей, які передбачають раціональне господарювання та споживання природних ресурсів, впровадження ресурсо- та енергоощадних технологій, що в сукупності забезпечує можливість організації раціонально-відповідального природокористування та збереження відтворюваних потужностей природних екосистем для прийдешніх поколінь;
 - ✦ подолання деструктивних процесів у функціонуванні природних екосистем сільських територій, які зумовлюють зміни клімату, на засадах використання науково обґрунтованих підходів до збалансування розвитку цих екосистем, що передбачають збільшення частки заліснених площ для стимулювання процесу фотосинтезу та зниження вмісту вуглекислого газу в атмосфері, фінансування масштабних інфраструктурних проектів з будівництва дамб для реалізації превентивних заходів щодо запобігання виникненню повеней та паводків (особливо на гірських сільських територіях), мінімізація внесення пестицидів і гербіцидів у процесі ведення сільського господарства, встановлення захисних лісосмуг для боротьби з вітровою ерозією сільськогосподарських угідь, вжиття заходів щодо збереження в первинному вигляді сільських природних ландшафтів;

- ✦ реалізація комплексу заходів щодо очищення водних екосистем у сільській місцевості, популяризація в суспільстві ідеї збереження чистоти довкілля та неприпустимості забруднення природних і штучних водойм, удосконалення системи крапельного зрошення та осушення сільськогосподарських угідь на засадах раціонально-ощадного використання ресурсних потужностей водних екосистем, посилення контролю за дотриманням встановлених нормативів експлуатації меліоративних мереж, формування механізмів моніторингу та попередження ймовірного перевищення гранично-допустимих норм вмісту шкідливих речовин у водних екосистемах, посилення контролю за раціональним використанням водних ресурсів та організацією процесів їх відтворення, забезпечення дотримання встановлених режимів функціонування водогосподарських систем і водосховищ, реалізація комплексу заходів щодо екологічного оздоровлення поверхневих вод;
- ✦ подолання усталених тенденцій деградації сільських територій шляхом збереження та розвитку їх біорізноманіття з урахуванням положень Червоної книги України, відкриття природних парків і заповідних зон у сільській місцевості, мінімізації ризиків негативного впливу антропогенного навантаження на розвиток сільських територій, рекультивациі стихійних сміттєзвалищ і посилення контролю та відповідальності за несанкціонований вивіз сміття на сільських територіях, поширення практики сортування та пресування твердих побутових відходів серед населення, реалізації інвестиційних проєктів з будівництва сміттєпереробних заводів;
- ✦ підвищення рівня правової культури та освіченості сільського населення в питаннях організації захисту фундаментальних прав і відстоювання власних інтересів у судовому порядку; активізація процесу інституціоналізації середовища сільського розвитку з метою його чіткої структуризації та подолання проявів девіантної поведінки серед сільського населення; реалізація превентивних заходів щодо мінімізації ризиків виникнення конфліктів на етнічному ґрунті в сільській місцевості; забезпечення сприятливих умов для всебічного розвитку особистості на сільських територіях незалежно від віку, статі, етнічної, расової чи релігійної приналежності тощо;
- ✦ активізація транскордонного співробітництва, спрямованого на досягнення цілей сталого розвитку, передусім на прикордонних сільських територіях, шляхом відкриття нових контрольно-пропускних пунктів перетину через державний кордон, розбудови міжнародних транснаціональних транспортних коридорів, диверсифікації міжнародного транспортного сполучення, реалізації масштабних інтернаціональних інфраструктурних проєктів, становлення і розвит-

ку міжнародних культурно-туристичних кластерів тощо.

ВИСНОВКИ

Стратегічним пріоритетом державної політики забезпечення економічної безпеки в просторово-регіональному вимірі є становлення процесів сталого розвитку сільських територій. У зв'язку з цим доцільним є розробка стратегії взаємоузгодження державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій на засадах кореспонденції їх ключових цілей, посилення соціальної та екологічної спрямованості безпекової політики, переорієнтації інструментів і засобів останньої в площину довгострокових пріоритетів сталого розвитку сільських територій, подолання інертності управлінських процесів у просторово-регіональному вимірі, формалізації превентивних механізмів уникнення ризиків і загроз становлення процесів сталого розвитку в сільській місцевості. Реалізація стратегії взаємоузгодженості державної політики забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку сільських територій дозволить покращити процеси збалансування їх економічної, соціальної та екологічної сфер, мінімізувати негативний вплив антропогенного навантаження на природні екосистеми та забезпечити підтримку відновлення потужностей природно-ресурсного потенціалу сільських територій з метою його збереження для прийдешніх поколінь. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Власюк О. С.** Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ: Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. 48 с.
2. **Гудзинський О. Д., Судомир С. М.** Ризики та економічна безпека соціально-економічних систем. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету*. Сер.: Економічні науки. 2014. № 2 (26). С. 35–57.
3. **Кузьменко В. В.** Економічна безпека та сталий розвиток: регіональний аспект. Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. 144 с.
4. **Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В.** Економічна безпека: концептуальне визначення та механізми забезпечення: монографія. Донецьк, 2006. 408 с.
5. **Пастернак-Таранушенко Г. А.** Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення: підручник. Київ: Кондор, 2002. 302 с.
6. **Плотнікова М. Ф.** Механізм сталого сільського розвитку в умовах глобалізації. *Економіка та підприємництво*. 2015. № 33. С. 197–206.
7. **Попова О. Л.** Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми. Київ: Ін-т екон. і прогнозув. НАН України, 2009. 352 с.
8. Ризики, безпека, кризи і сталий розвиток в економіці: методології, моделі, методи управління та прийняття рішень/ під заг. ред. Ромазанова С. К. Луганськ: Ноулідж, 2012. 947 с.
9. **Стегней М. І.** Механізм екологічно сталого розвитку сільських територій: сутність, складові та функції. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Економічні науки. 2014. Вип. 7 (2). С. 85–89.
10. **Талавиря М. П.** Розвиток сільських територій на засадах сталості. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Сер.: Економіка. 2016. Вип. 1. Т. 2. С. 146–150.

11. Pigou A. C. *The Stationary State*. London: Macmillian and Co, 1935. 125 p.

12. Sustainable Development Goals. 17 Goals to Transform Our World. URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

REFERENCES

Hudzynskyi, O. D., and Sudomyr, S. M. "Ryzyky ta ekonomichna bezpeka sotsialno-ekonomichnykh system" [Risks and economic security of socio-economic systems]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu*. Serii: Ekonomichni nauky, no. 2 (26) (2014): 35-57.

Kuzmenko, V. V. *Ekonomichna bezpeka ta stalyy rozvytok: regionalnyi aspekt* [Economic security and sustainable development: regional aspect]. Donetsk: DonNUET, 2008.

Novikova, O. F., and Pokotylenko, R. V. *Ekonomichna bezpeka: kontseptualne vyznachennia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Economic security: a conceptual definition and mechanisms]. Donetsk, 2006.

Pasternak-Taranushenko, H. A. *Ekonomichna bezpeka derzhavy. Statyka protsesu zabezpechennia* [Economic security of the state. Statics of the process of ensuring]. Kyiv: Kondor, 2002.

Plotnikova, M. F. "Mekhanizm staloho silskoho rozvytku v umovakh hlobalizatsii" [The mechanism for sustainable rural development in the context of globalization]. *Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, no. 33 (2015): 197-206.

Popova, O. L. *Stalyy rozvytok ahrosfery Ukrainy: polityka i mekhanizmy* [Sustainable development of Agrosphere of Ukraine: policy and mechanisms]. Kyiv: IEP NAN Ukrainy, 2009.

Pigou, A. C. *The Stationary State*. London: Macmillian and Co, 1935.

Ryzyky, bezpeka, kryzy i stalyy rozvytok v ekonomitsi: metodolohii, modeli, metody upravlinnia ta pryiniattia rishen [Risks, security, crisis and sustainable development in Economics: methodologies, models, management and decision-making]. Luhansk: Noulidzh, 2012.

Stehnei, M. I. "Mekhanizm ekolohichno staloho rozvytku silskykh terytorii: sutnist, skladovi ta funktsii" [The mechanism of environmentally sustainable development of rural territories: essence, components, and functions]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. Serii: Ekonomichni nauky, no. 7 (2) (2014): 85-89.

"Sustainable Development Goals. 17 Goals to Transform Our World". <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

Talavyria, M. P. "Rozvytok silskykh terytorii na zasadakh stalosti" [Development of rural areas on the principles of consistency]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Serii: Ekonomika. Vol. 2, no. 1 (2016): 146-150.

Vlasiuk, O. S. *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku* [Theory and practice of economic security in the system of the science of Economics]. Kyiv: Nats. in-t probl. mizhnar. bezpeky pry Radi nats. bezpeky i oborony Ukrainy, 2008.